

El mataroní Melcior de Palau i Català va traduir *L'Atlàntida*, l'obra màxima de mossèn Jacint Verdaguer, al castellà.

L'historiador Antoni Martí i Coll dóna notícia, tot seguit, dels testimonis de la relació de mossèn Cinto i Melcior de Palau que es conserven a l'arxiu de la família Palau de Mataró.

UN MATARONÍ AMIC DE MOSSÈN CINTO VERDAGUER

Del mataroní Melcior de Palau i Català (1842-1910) queden poques facetes per estudiar o destacar. Com a literat, és famós per ésser l'autor dels *Cantares* i de les poesies «científiques», el traductor al castellà de *L'Atlàntida*, i un dels poquíssims catalans que arribaria a ser membre de la Real Academia de la Lengua Española.

També seria un destacat crític literari i notable i constant intermediari entre les literatures catalana i castellana. Avui toca destacar una altra faceta, l'amistat i estimació mútua entre Melcior de Palau i mossèn Jacint Verdaguer.

La relació entre ambdós personatges va néixer o consolidar-se en ocasió de la traducció de *L'Atlàntida*. Com va fer-se? Un dels protagonistes de la traducció, a més de Palau i Verdaguer, va ser Francesc Matheu, que ho explica molt bé.

Com a antecedent, cal constatar l'existència d'una carta escrita per Verdaguer a Palau, des de la casa de Jaume Collell a Vic, el 3 d'octubre de l'any 1877, que diu així:

Melcior de Palau.
Postal Galería de Mataronins Ilustres.
MASMM. Arxiu d'Imatges. 002275

Palau
H.
406.
En la pñtat de Mataví Prov. y Bribat de Barcelona: A los setre días del mes d
Octubre de mill y set centos cuarenta y dos: En las fñtes Baptism. de la Parral
Cgta de la pñtat pñtat, lo D. D. Juan de Palau Pñre y Económico de la matei
ras batija a Melcior Juan, pñre nat lo día antes a las dos de la tarde fñl
Neg. y natg. de D. Melcior de Palau de Siler y Bonet Advocat y a D. Fran
Català natg. a la mateixa D. P. D. Juan de Palau y de Siler y D. Maria de la
Nieve Bonet A. M. D. Bonas. Català y D. Neta Serras. Joven Padris
D. Juan de Palau de Siler y Català, y D. Luis de Palau de Siler y
Català germanos del batijant. Vtd. Mariannus Mora Pñr. et Vic.

Registre de baptisme de Melcior de Palau i Català (16 d'octubre de 1840).

MASMM. Llibres sacramentals de la parròquia de Santa Maria. Llibre de baptismes 32 (1840-1845), f. 118.

«Mon respectable senyor y amich: Dies passats vaix passar per casa seva per demanar de V. y de la traducció de mon poema [...], dintre poch –si Déu plau– baixaré a Barcelona per quedarmhi y llavors parlarem.»

Ara escoltem l'explicació de Matheu que consta a la *Revista Catalana*:

«Quan l'any 1877 los Jochs Florals de Barcelona premiaren el poema L'Atlàntida, la Diputació Provincial acordà ferlo traduhir perquè l'obra verdagueriana pogués triomfar igualment en els altres territoris espanyols, y encarregà al autor la feyna y la responsabilitat de triarse'l traductor. Les sollicituts plogueren sobre Mossèn Cinto, y recomenacions y compromisos qu'era difícil desatendra van posarlo en situació ben apurada. Però, fidel a la comanda de la Diputació y vetllan per l'èxit de l'empresa, va desexirse de tot lligam y confià la tasca al nostre Palau, que tan bé havia de durla a terme.

Voleu saber com la va fer? Enllestit el primer borrador, en un quart pis del carrer de Fontanella, hont Verdaguer estava de dispesa, y en aquella saleta al voltant d'una taula quadrada, l'autor a l'esquerra, en Palau a la dreta y jo en mig, ens reuníem cada tants dies per fer invariablement la mateixa feyna en cada cant. En Verdaguer llegia'l cant d'una tirada y desseguida'n llegia en Palau la traducció, fenthi cada hu les observacions de conjunt que creya pertinents. Posats d'acord, reprenien la lectura, estrofa per estrofa, y aleshores era un plaer l'escatiment, paraula per paraula y modisme per modisme, fins a deixar la versió ben ajustada y a gust de tots. Y era un plaer veure aquells dos homes humiliantse l'un davant de l'altre, acceptantse mútuament tota objecció, ab aquell respecte absolut al geni de cada idioma y demanant la col·laboració del tercer, que tan aviat feya d'amich lleal, com de públich.

Un cop llesta la traducció de tota l'obra, una darrera lectura, calmosa y detallada, li dona'l placet, y'l llibre va anar a l'impremta.

Del èxit no cal parlarne. Tan celebrada fou la versió fidelíssima d'en Palau, y tan content ell n'estava, que moltes vegades quan a Madrid, a l'Academia, o en altres reunions, algú li celebrava les seves poesies, ell havia contestat modestament: No señor; si paso a la posteridad será cogido de la sotana del padre Verdaguer.»¹

Entre Melcior de Palau i Verdaguer, per sempre més, restà una excel·lent amistat. Palau sempre sentiria una gran admiració per l'autor de *L'Atlàntida*, i procuraria donar-lo a conèixer arreu d'Espanya, tot i constatant amb tristesa que molts quasi no sabien ni que existís un poeta tan notable: «Muchísimos –diria Palau– no han podido entender que Verdaguer y Balaguer sean dos poetas distintos!!!»²

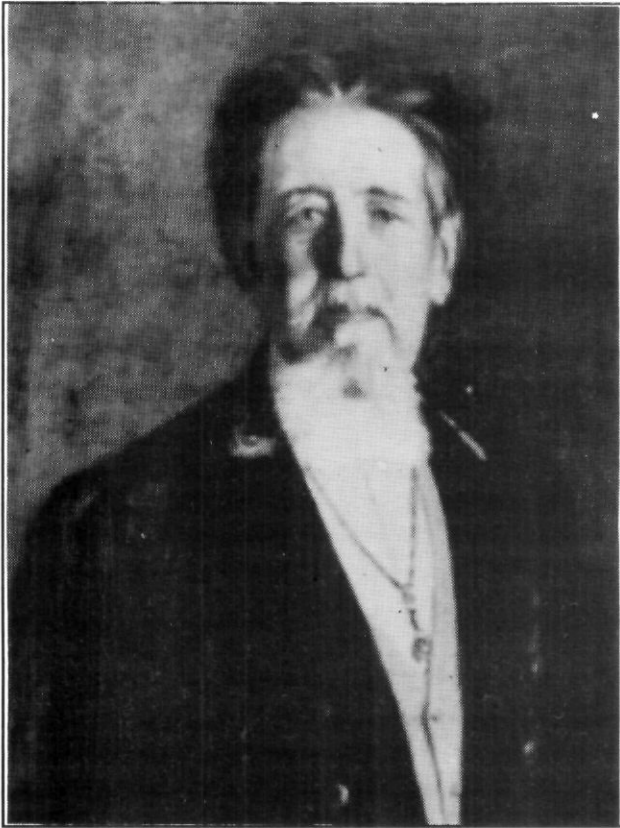
I també Verdaguer guardava un bon record del seu traductor. En una carta que adreçava a Melcior de Palau l'any 1891, deia: «Un dels principals beneficis que m'ha fet Deu Nostre Senyor és d'haver-me donat tan bons amics com lo traductor de la meva Atlàntida». La referida carta va servir-li a Verdaguer per donar gràcies a Palau de l'excel·lent crítica que aquest va fer en un dels *Acontecimientos Literarios*, editat a Madrid, sobre l'obra *Nazareth*. Deia així:

«Sor. D. Melcior de Palau,
Mon estimadíssim amich:

Avans de sortir de Barcelona vaig rebre lo darrer fascicle de sos *Acontecimientos Literarios* y en ells vaig llegir lo millor article que y ha publicat sobre mon pobre Nazareth.

Lo que li falta de valia à mon humil treball sobra de generositat al cor de V. y Deu li pach.

Un dels principals beneficis que m'ha fet

Melcior de Palau.

Pintura existent al saló de sessions de l'Ajuntament de Mataró.
Galeria de mataronins il·lustres.

patir els problemes del *balbuceo* de la llengua catalana igual com els que llavors gosaven escriure poesia o prosa catalanes, trobant-se orfes de normes i de pautes. Quan Palau, en els *Acontecimientos Literarios* de l'any 1888 li retreu al figuerenc Damas Calvet que en la seva *Mallorca Cristiana* utilitza un català que convindria en el futur millorar, aquest li contesta que «no he tenido como Verdaguer el tiempo suficiente de consultar con Collell, Balari, Aguiló y Monserrat...»

Tanquem l'anàlisi dels papers que han restat a l'arxiu de la família dels Palau que tenen relació amb Verdaguer. Queda molt clar que existí una forta amistat entre aquest extraordinari poeta i Melcior de Palau i Català. Per acabar, constatem que Palau es recordaria de Verdaguer fins i tot en el seu discurs d'ingrés a l'Acadèmia titulat *La Ciencia como fuente de inspiración poética*. En passar llista a la poesia catalana no va trobar cap precedent en el conreu de les seves poesies científiques. Sols destacà el seu amic Verdaguer com un dels cantors de la Ciència, afirmant que als poetes catalans d'aleshores, els interessava més el passat que el present, més la falç que segar, que les màquines que fabriquen l'engrandiment i el progrés de Catalunya. Feia, però, una excepció dient: «Tocábale a Mosén Verdaguer añadir esta cuerda a su lira: geógrafo en el poema *Canigó*, donde toman gigantesca personalidad las montañas y las vaguadas y las selvas, es geólogo en la Atlántida, adivinador de fenómenos que la Ciencia comprueba...»

Deu nostre Senyor es d'haverme donat tan bons amichs com lo traductor de la meva Atlàntida.

Ahi mateix lo poeta Arzac me parlava de sa preciosa traducció y de V.

Probablement estaré una mesada per assí ab la família López; y assí com en totes bandes, sempre a ses ordes, seu afm. s. y a. de cor.

Jacinto Verdaguer, Pbre.
27 juliol 1891
San Sebastian
Villa Zinza»

L'agraïda crítica de l'obra verdagueriana *Jesús Infant - Nazaret* va fer-la Palau a Madrid,³ on era poc conegut l'esdeveniment de la Renaixença. Per enaltir la inspiració poètica del literat català, res millor que comparar-lo amb el poeta castellà que aleshores estava de moda, Zorrilla... Escrivia Palau en referir-se a Verdaguer: «Maneja el metro y hace con él arabescos y travesuras como el mismo Zorrilla.» I afegia el que ara ens interessa destacar: «...como el mismo Zorrilla, con la ventaja de la mayor pastosidad del idioma y de la libertad que en las épocas de *balbuceo* son permitidas a las lenguas.»

A la documentació arreplegada per Palau deguda als contactes amb els ambients literaris catalans, consta que, efectivament, Verdaguer va

Antoni Martí Coll

NOTES

1.- *Revista Catalana*, any IV, núm. 100 (Barcelona, 15 agost 1921).

2.- *Acontecimientos Literarios 1888*, quadern 3 (Madrid 1889), p. 93.

3.- *Acontecimientos Literarios 1890*, quadern 6 (Madrid 1891), p. 6.